

84 (2 = кар) 7-5 Жангкзылыч

Байрамукъланы

Фатима

кар: 4240-1

Кюн

бешик

Байрамукъланы Фатиманы назмулары басмада 70-чи джыллада чыгъа башлагъандыла. Къарачай, малкъар, орус, черкес газетлède, джыйым китаблада аны назмулары кèб кере басмаланнгандыла. «Сюймекликни джети джолу» деген тёрт авторну джыйым китаблары поэтни эм уллу публикациясыды. «Дон» журнал, Ставропольени джаш поэтлерини «Земное ядро» деген джыйым китаблары, «Литературная Россия» газет Фатиманы чыгъармалары бла башха окъуучуланы да шагърей этгендиле.

Байрамукъланы Фатима джèгетейчиди. Ол Къарачай-Черкес кърал устазлыкъ институтну бошаб, бир бèлек джылны школда ишлегенди. Бусагъатда «Ленинни байрагъы» газетни корреспондентиди, СССР-ни журналистлерини Союзуну члениди.

Джамалылыч

Байрамукъланы

Фатима

Кюн бешик

СТАВРОПОЛЬ КИТАБ БАСМАНЫ
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК 1990

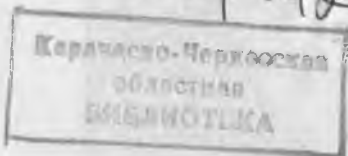
84. (2-Карв) 7 — 5

Р 15

Б 18

Китабны тыш суратын *В. В. Сиротина* этгенди

кар: 4240

Р 15

Байрамукова *Ф. И.* «Солнечная колыбель» Ставропольское книжное издательство, Карачаево-Черкесское отделение, 1990. — 80 с.

ISBN 5 — 7644 — 0388 — X

Стихи, вошедшие в данную рукопись, звучат убедительным, своеобразным поэтическим голосом. Произведения *Ф. Байрамуковой* отличаются самобытностью, высокой гражданственностью, философским осмыслением жизни и времени.

84 (2-Карв) 7 — 5

Р 4702280200 — 80 69 — 90
М 159 (03) — 89

ISBN 5—7644—0388—X

Ставрополь китаб басмаи
Къарачай-Черкес бёлюмю, 1990

ТИЛИНГ,

ДЖЫРЫНГ,

САГЪЫШЛАРЫНГ —

МЕНИКИ...

ТИЗГИНЛЕ

Къайсы тизгин менден хапар айталыр
башхаргмайын, джутдурмайын — тюп-тюзюн?
Къайсысына джюрегими отундан
берелгенме джукъланмазлыкъ кёк джилтин?

Къайсы тизгин учундуруп башханы,
ышарыуча, ачхыч табыб джюрекге?
Туусала да кёлню бирча сёнгдюре,
къайсы ушар кёгет берген терекге?

Сезнмлени булчукълары — тизгинле,
сизде мени джангылычым, махтауум,
Арагъызда меннге джаулукъ этерик
бармыды эке? Сиз а мени джашауум!

* * *

Ата джуртум...

Ана тилим...

Тюз оюмну тутуб учун,
Билгенле хар сёзню кючюн:
«Тилни ананы кёзюнден,
Джуртну атаны кёзюнден

Кёрюрле келген тёлюле», —
деген болурла. Тюздюле!

Ана тилим — мени диним,
Ата джуртум — джюрек отум.

ЧИЛЛЕ ДЖАУЛУКЪ

(поэма-баллада)

Хар кызыныча, джаурукъну да
барды энчи джазыуу.
Кёк джазыныча, акъ тангныча,
кыуанчлары, джарсыуу.

Кызыны эки имбашында,
кыуш кыанатча, бюгюле,
акъ джаурукъну чачакълары
толкыун-толкыун тегюле,
абезекге хурмет кыоша,
джылтырай-джана тойда!
Кёз кыамата, нюрюн чача...
О, анга джетген кыайда!

Чилле джаурукъ бир джазгы кюн,
кыыз кёзлени букъдура,
кирди отоугъа... Тойну, харсны
джашха-кыартха джукъдура.
Келинчикни ау джаулугы —
тойлу ингирни джомагы.
Акъсакъал кыартны ауузунда —
алгыш сёзню омагы.

Кюн бла кече — заман ёлче —
алмашдыра бир-бирин
ётедиле. Къайдан билгин
къайсы неге элтирин...
Къайдан билгин... Ма къазауат
кирди сормаи эшикден.
Джуртну джакълай, сабийле да
къобмазламы бешикден?

Джангыз къалды джангы келин,
ау джаулугъу — бойнунда.
Бююн-тамбла дей билмеген
сабийчиги — къойнунда.
Таукеллиги ашыкъдыра,
ушаб тамам тау къушха,
Чилле джаулукъ, сени ючюн да
кирди джигит урушха.

...Аман хапар иесин табар...
Этсе да иги джора,
джаш келинге письмо келди —
юч мюйюшю юч джара.
Аны бла къоймазлыгъын
сезмей антсыз къадарны,
тангны аллына къарады,
андан сакълаб мадарны.

Танг ата уа... Танг атмады...
Ол да болду джаралы —
ол эртденни уятдыла
ит улуу бла таралыу.

Уруш отиу джилтинлери —
окъ джангур бла къан тамчы.
Бу тангны атмай къалгъаны —
джюрекге тийген къамчи.

«Сау къал...» — дерге заман бермей
тууб ёсген джерине,
чыгъардыла арбазында —
джаулукъ тюшдю белине.
Ариу кёзле — тузлу кёлле —
толдула терк. Джиламукъ
шоркъа болуб къуюлду да,
джибиди Чилле джаулукъ.

«Нек келди элсиз къыйынлыкъ!?»
Ана эшитди джууабха:
«Кебинлигинг да белинге,
мин дженгил темир атха!»
Темир джол а... Темир харсы,
темир хархы тохтамай,
алыб кетди къум тюзюне,
ким деб, нек деб къарамай.

Алыб кетди... Артда къалгъан
хар къычырым къычыра.
Алыб кетди, учуз этди,
адам атны сыйыра.
Джурту барны — тыбыры бар,
къабыры бар, аты бар.
«Туугъан джер!» — деб таралгъанны
басханы — джар, кёрю — тар.

«Иги джора болду джара...
Лу джаулугъум, не кёрдюк?!»

Айтханлары керти эсе,
сен — кебинлик, мен — ёлюк.
Этгенлери терсди... Терсди!
Джюрегимде — туюмчек!
Емюрге да болмаз джюрек
учузлукъгъа юренчек!»

Джаллы кибик, ачлыкъ джетди
(Ах, къанлынга ол джетсин),
бир къабыннга берди ана
ау джаулукъну... Не этсин!
О, не этсин? Джаулугъу да
биреу къолда «къаралды»:
Кёзлери къарангы өтиб,
ана анга аралды...

* * *

Бир эртденде терезеден
юйге узалды кюн таякъ:
«Тейри эшик ачылгъанды!
Кёлтюр, ана, бал аякъ!
Джуртунг бла сени ортангда
кёпюр болур джангкъылыч!
Санларынгы тире, ийнан,
тюлдю хапар джангылыч!»

Джолгъа тебрей, ау джаулугъун,
излеб, табыб, ызына
сатыб алды. Къалай кетсин
аны къысмай башына?!
Къара эшмеси — кюмюш чалыу...
Кюзгю къалай алджасын?
Терсге «терс!» деб айтылгъан кюн
не деб, къалай алдасын!?

«Чилле джаулукъ — къууанч белги!» —
деб тешди да, кызына
берди аиа. Чыкъды джолгъа,
къарамады ызына.
Чыкъды кызы да, мёлек кибик,
акъ джаулукъгъа бёлениб,
эски джуртуна джол салды,
анасыча, кёллениб...

Ананыча, джаулукъну да,
барды энчи джазыуу.
Барды эси, барды къачы,
къууанчлары, джарсыуу.

1985 джыл.

ДЖАШАУ БАГЪА

О табигъат, асыл сёзюм бары — санга!
Къыш сууукъда не айтады гюлюнг манга?
«Байрам кюнде сансыз къалма!» — демей эсенг,
Къалай чакъды, саугъа эте билмей эсенг?!

Къалай чакъды, джашау сейирди, дегенча,
Джангыз тюлсе, къыйналма деб, кёл бергенча.
Джан салгъанча, джазгъы джерге кюн джылыу,
Чакъгъан гюлчюк берди меннге кюч-къарыу.

Мени ючюн замансызлай чакъды эсе...
Джаз келгинчи, нюрюн тёгюб, акъды эсе...
«Сау бол!» — дейме.
Ол мени ючюн, мен башха ючюн,
Чагъыб... Агъыб...
Анда болур, бир ишексиз,
Джашау багъа.

ДЖОЛУМ. ДЖАШАУУМ

Джазыу. Неди башха атынг?
Сени саугъа этелмейле,
Сатыб, атыб кетелмейле,
Эришиуде алалмайла,
Джюген салыб миналмайла,
Хыйлалыкъ бла туталмайла.

Джазыу. Неди сени антынг?
Бирде насыблы этесе,
Тоханагъа миндиресе,
Кёкге дери кёлтюресе...
Бирде уа джоюб кетесе,
Джаулуку этиб, төрт бюгесе,
Терге тюз деб, серге иесе,
Тюзге терс деб, ёлтюресе.

Джазыу. Бек сейирди хатынг...
Сен мени да джырлатханса,
Джылатханса, унатханса.
Джыгъылтыб... кёол узатханса.
Кимсе?! Несе?! Айталмайма.
Тюз атынгы табалмайма.
Джазыу. Сен — джолум, джашауум,
Ууахтым, къайгъым, къадауум.

* * *

Бушуусуз да агъарады
Заман джетсе чач —
Сары болуб тюшедиле
Кёк чапракъла къач.

Ачыуну ызы чачдан эсе —
Кезде, джюрекде...
«Чал» болмасын асыл мурат
Къалыб тилекде.

«Чал» болмасын ариу сезим, —
Чакъмазлыкъ гюлча.
«Агъармасын» асыл сѣзюнг,
Юзюлген джырча.

СѢЗ БЛА КЪАМА

Сѣз бла къама.
Сѣзюм болсун залимликге
Къамалы,
Терсни тюзге бурурлай
Болсун аны амалы.
Сѣз бла къама...
Терс зат кѣрсем,
Сѣзюмю къаны тама:
«Огъай! Огъай!» — деб айтама,
Сѣзюм — къама.
Сѣзюм — къама!
Башха къама джюрюмесин
Аламда.
Ма ол иннет хорласын
Хар адамда.
Сѣз бла къама!
Сакъласынла ала джерни
Джашил тюзюм,
Кюйдюртмейин топрагъын —
Джашау кючюм.

БЕШИК ЭТИУЧЮ УСТАГЪА

Хурмети кѣб огъур ишинг —
Бешик этиу. Анда — кючюнг.
Бешикле — сени къаламынг,
Джангы туугъаннга саламынг.

Бешиклеринг — джюрек джыринг,
Аласыз болмайд тыбыринг.
Хар бешикде — джашынг, къызынг,
Бешиклеринг — джашау ызынг.

* * *

Джыламукъла,
Джыламукъла...
Тузлу, исси джыламукъла.
Джюрекден агъыучу
 чыкъла,
Сезимден седреген
 чыкла,
Джыламукъла...

КОСТА ХЕТАГУРОВНУ ЭСГЕРТМЕСИНДЕ

Коста, сени джырларында мыдахлыкъ
Джюрегимде уятханды кѣб сагъыш.
Ингирледе сени бла ушакъла
Болгъандыла кѣб ишимде хур басхыч.

Джюрегингде халкъ инджиуден джарала
Хар назмунгда къойгъандыла ызларын.

Мыдахлыгъынг... Сенлей мыдах болгъанла
Емюрлеге джазадыла атларын.

Мыдахлыгъынг, джырынг кибик, асылды,
Халкъны эсинде джашаб турад хар сёзюнг.
Тёлюледе унутулмаз Сезимсе,
Уллу Сезим, сейир Сезим, бай Сезим.

КЮМЮШ КЪЫЛЛА

Къанатларын джыйыб кьойгъан чыпчыкъча,
Сары чапракъ, бутагъындан юзюлюб,
Къач келди деб болмаса да акъылда,
Тюшдю аллыма, мыдахлыгъы сезилиб.

Сары чапракъ — Кюнню бурху джуруну —
Бурду эсимн джууукълашхан къачыма.
Сакъламайын, эртдеди деб турсам да,
Кюмюш къылла кьошулалла чачыма.

НАСЫБ БИЗНИ...

Насыб бизни джокъламайын
Турмайды,
Ол ненча да келиученди кьонакълаб,
Къууанч сезим, учунуу,
Токълукъ бериб,
Кетеди ол, турмайды бизни сакълаб.

Мен насыбха кьонакъды деб,
Тюбемей,
Юйлюгеча, сансыз кёз бла къарайма,

Сора кетсе,
Нечик этдим алай деб,
Сокъраныб, мен кесими къыйнайма.

Юренелсем
Аны дженгил таныргъа,
Къууаныргъа, анга толу берилиб,
Ол заманда
Мычырыкъ болур эди,
Мени зауукъ этгениме терилиб.

* * *

Ызларын къоялла джылла, ыйыкъла —
Таблача, тюшелле бетиме джыйрыкъла.
Кёрпешаш къызчыкъны кёрмейме кюзюде,
Къалгъанды ол джазда — таурухлу кёзюде.

Къууанчлы кюнлени ызлары эселе,
Бетимде джыйрыгъым бек азды, дерикме.
Аланы сагъышла тюшюрген эселе,
Ах, нечик кёб мурат толмады, дерикме.

5

ДЖЕРНИ ДЖАШИЛ БАУУРУНДА

Гокка хансчыкъ, ёсе келиб,
бир джаз кюн
Кёзюн ачды кёк тубюнде дуниягъа.
Кюнден джылыу,
Джерден аналыкъ сезиб,
Эркелейди кесин джазгъы хауагъа.

Кеси аллына булджуй тургъан
сабийча,
Ойнай келиб, джелчик къонду къолума.
Сабанланы тюзлени да
Джашнатыб,
Джер да джайды хурметинден джолума.

Джюрек къылла согъадыла
акъырын,
Джазгъы кюнде жангы сезим туудура.
Джерни джашил бауурунда
Турама,
Кюн таякъгъа мен бетими джуудура.

* * *

Кёк эртденни эрий баргъан бояуу,
Джюрегиме тюшюрме сен кёлекке.
Чичек кибик, чагъа тургъан умутум —
Джазда туууб, къанат керген гёбелекке.

О умутум, сен насыбча, джеигилсе,
Джюрегими жангы чакъгъан джетеги.
Сени алыб, аязыма саллыкъ эдим...
Тиер дейме хыны джелни этеги.

ТУУГЪАН КЮНЮМДЕ

Нарт джуртуму белгиси — Минги Тауну —
Этегинде туумагъанма, ай медет.
Ол насыбны бермегенди къадарым,
Ата уя уа — кимге да энчи джандет.

Мен туугъанма джайны исси кюнюнде
Къарт Манасны туудугъуну юйюнде.

Къыргъыз амма, сеннге нечик разыма:
Мен туугъан кюн болуб анама билек,
Тунчукъмазча джюрегинде джангы сезим
Тилегенсе экибизге да тилек:
Анама — Джуртунга джол табхын деб,
Меннге — ал сѣюнгю ѳз джуртунгда айтхын деб.

Джаратылыб джюрегини тюбюнде
Тауларына тансыкъ болгъан ананы,
Нартла джери, туугъунчу да сезгенме,
Болгъанынгы меннге сен эм багъалы.
Ата джуртум — Къарчаны Кюн бешиги,
Дуниягъа кѳз ачдыргъан эшиги.

Джуртундагъы шоркъа сууну татыуун,
Тартыуун да салыб бешик джырына,
Ана тилде Ата джуртну юсюнден
Джырлай анам узакъ элде кызына...
Сюймеклигим сеннге тюлдю бир сезим —
Къууанчынг бла джарсыуунг — меннге дерсинг.

Тахсасы кѳб Къадау таш бла джюклениб,
Этилгенди джашауумда баш антым.
«Туугъан джерим!» — дейме сеннге, тау ѳзен,
Нарт элинде аталмаса да атым.
«Туугъан джерле экидиле сеннге, балам,
артыкъ халал бол сен...» — дейди меннге анам.

Джыламукъда тунчугъалла ана сѳзле —
Унутулуб къалмагъанла озгъан джелле.

Къзауат да, 43-чю джыл да эсде:
Тюблери бла кюйген шахарла, элле...
Кюн чыкъгъаннга баргъан темир гюрбеле...
Ичлеринде тиширыула, сабийле...

Туугъан кюнюм анда... Узакъ джуртлада...

1987 джыл.

ХАЛКЪЫМА

Сени юсюнден ерге туруб айтайым —
Халкъым, сеннге суймеклигим уллуду.
Къыйырсызды джюрегимде къууанчым —
Нартла джери бюгюн насыб къоллуду.

Джырларынгда, таулу халкъым, эштеме
Тауушларын ийнакъ тилли сууланы.
Халилерин толу алгъанса кесинге
Кёкню суйген батыр кёллю къушланы.

Ышаныбма, Минги Таугъа мийиклик
Келгенине, халкъым, сеннге къууана.
Шам Къарачай — деу къралны уланы —
Тамблаңга да мен къарайма, сукълана
Тилинг,

джырынг,

сагъышларынг —

меники,

Джюрегимде ургъан къаным — сеники.

КЪУУАНАЛМАМ — КЪЫЙНАЛЫРМА

Мен кърны кыш бек сюеме —
Сейирдиле кыш акъ тюзле.
Джалан терек кыш ариуду,
Кыш игилле сууукъ кюиле.

Бузлаб тургъан терезени,
Оюуларына къраргъа,
Таб, боранлы кечени да
Огъай тюлме кыш сынаргъа.

Джай джабалакъ кър джауса да,
Къууаналмам — кыйналырма.
Кър тюбюнден къраса гюл,
Къан тамчыгъа ушатырма.

Ариудула... Джарсыудула...
Кърны юсюнде ингил гюлле.
Къан тамчыла акъ джамчыда —
Кърны юсюнде кызыл гюлле.

Мен кърны кыш бек сюеме...

АЛАЙ ЭСЕ...

Къулагъынг бла эшитемисе
Джюрегинг бла эшитмегенни?
Кѣзлеринг бла кѣремисе
Джюрегинг бла кѣрмегенни?
Къолларынг бла сеземисе
Джюрегинг бла кѣрмегенни?
Кѣрелмейсе, эшителмейсе...
Алай эсе,
Къарау сокъур болмаз ючюн,
Джюрегинги айныт кючюн.

АНА ДЖЮРЕК

Бутакъларын .
Шыбла кыркыгъан терекге,
Сыйлы ана,
Сени ушатдым, кеч мени.
Джюрегинги
Къуу этген ачыуланы
Мен сеземе
Эки кёзюнде сени.

Джарсыулу ызы
Ёлюм себген урушну
Кетмегенди
Тиймей сениге, къатынг бла.
Джашларынгы,
Къазауатха ашырыб,
Ётдюргенсе
Уруш джолну къанынг бла...

Ана джюрек
Сау дунияны аулайды,
Ол излейди
Къайтмай къалгъан джашларын.
Бюгече уа
Къайсы джолда барады?
Ташха, суугъа
Айта болур хапарын..

Къазауатны
Джаралы джолларында
Къаладыла
Джашла, ана джюрекле.
Къурумасын тыбырым,
Келликле деб,

Орнаталла ана кьолла
Терекле.
Эй, кьанлы джол,
Аналыкьны сыйырдынг
Ол насыбны
Толу сезген анадан...
Ана джарсыу
Джюрегинде турлукьду
Ётселе да
Кёб ёмюрле арадан.

МУЗЕЙДЕ

Тапыб кесин музейдеги суратда,
Кёрлюкме деб, болмаса да муратда,
Бир тиширыу бек кыйынлы сыфатда
Шыбырдайды: «Ма ол менме, менме...» — деб.

Джыламугыу «сокьур эте» кёзлерин,
Джылагьаны ангылатмай сёзлерин,
Адамла да анга бёлюб эслерин,
Къайтарады: «Менме, менме, менме!» — деб.

Эки сабий, ызларындан да ана
Къазаутдаи къарайдыла бери ала,
Бомба тийген юйлери да оюлуб,
Сорадыла: «Нечик болду былай» — деб.

Къазаутны кьол ызы — эски сурат...
Тиширыуну къалмай бетинде къууат,
Бюгюн джангы башланганча къазаут,
Тохтаялмай джылайды: «Ол менме...» — деб.

АКЪ ЧЕПКЕН

Джашлыкъ бизни эркетген кюнде,
Насыб берген сезимлеге кьууана,
Муратланы джулдузлагъа джашырыб
Айлана эк, джаз да бизге сукълана.

Сен суюючу акъ чепкенни да кийиб,
Мен, ышара, чыкъсам сени аллынга,
Дуния сеннге артыкъ сейир кьрюнюб,
Кьууанч джырла джырлай эдинг сен манга.

Ол сагъатда аз да инджиу болмайын,
Хар къайда да джылы аяз ургъанча
Кьрюне эд экибизге кыйынлыкъ,
Джер юсюнде унутулуб тургъанча.

Къазауатха — къанлы джолгъа тебрей сен:
«Акъ чепкен бла ашыр,» — дединг, ышара,
«Уллу саугъа келтирликме!» — деб кетдинг,
Хорлам бла келлигинге ышана.

Муратларым нёгер болуб кечеме,
Иш юсюнде кюнлерими ашыра,
Сакълай эдим, насыбыма ышана,
Акъ чепкеннге кьоркьуууму джашыра.

«Джурту ючюн джан бергенди», — деб келди
Аман хапар, джюрегими кьуу эте.
«Насыб кюнле аллындалла, келликле,
Сакъла мени», — деген эдинг, сен кете.

Ийнанмайма, окъ да келиб тиялмаз,
Кёзю кыймаз насыбымы кесерге.
Джулдузлада асыралган муратла
Боллукъ тюлле анда къалыб кетерге.

Акъды бюгюн, чепкенимча, чачым да...
Сени атынг джюрегимде — джашайма.
Сен сыйюучю акъ чепкени да кийиб,
Джулдуз учса, аны аллын сакълайма.

ЕМЮРЛЮК ОТ

Емюрлюк от... Аскерчини къабыры...
«Белгисиз» деб айтадыла атына.
Белгисизди туугъан эли, тыбыры —
Белгилиди кертилиги антына.

Емюрлюк от — джюрек оту джигитни,
Сыймеклиги джаш джюреки джашаугъа,
Джукъланмазлыкъ, ариу, назик сезими
Чууакъ кёкге, сыйгенине, саулагъа.

Емюрлюк от — джаныб турган эсергме,
Хорлам ючюн атын, джанын бергениге.
«Адам улу, энтда этме къатылыкъ...» —
Дейди къабыр, дейди оту эшитгенге.

Емюрлюк от... Аскерчини къабыры...
Сюелеме тилсиз болуб, сын болуб,
Сюелеме, аскерчиге ат сайлай,
Джюрек эрий, асыл сезимден толуб.

АЙТМАСА ДА АЙЫРТЫБ

Айланады излеб кызчыкъ анасын,
Элден элге элтедиле умутла.
Ингир болуб, бир тыш элде, орамда
Къалды кызчыкъ, нѣгерлери — булутла.

Къыйын заман... Къазауатны джыллары;
Бегибдиле терезеле, эшикле.
Джокъду таууш... Анала да, алгъынча,
Белляу айта, тебретмейле бешикле.

Бир эшикни къакъды сабий. «Кимсе?» — деб,
Бир тунакы таууш келди къулакъгъа.
«Эшиклени бир ач, ання...» — деб кызчыкъ,
Кѣз джашларын тѣкдю джаурукъ къанатха.

Чыкъды ана, башха тилде сѣлеше,
Ызындан да — мыдах сабий кѣзчюкле.
«Кир ичгери, олтур, аша муну» — деб,
Аны аллына къуйду будай бюртюкле.

Кызчыкъ джылай, бюртюклени чѣплейди,
Къазауатха сабийлигин сыйыртыб.
Башха тилде «джылама» деб тилейди,
Айтмаса да гитче джашчыкъ, айыртыб.

ДЖЕТЕГЕЙЛИ ДЖУЛДУЗЧА

«Шо, аллах ючюн, меннге дууа окъуй кет», —
Ма бу сѣзле, джаралача, сын ташха
Емюрлюкге джазылгъанла. Джазгъан а
Бир джукъ къоймай кетгенди андан башха.

Ким биледи, кьойгъан-ойгъан эсе да,
Заман букъу букъдургъанды несин да.
Сын ташдагъы джети сёзю болмаса,
Джуханды ол атын, антын, кесин да.

Узакъ джылла, эски китаб бетлеча,
Бирин бирин джабхандыла джангылмай.
Кюнле, айла баргъандыла джоргъалаб,
Адамлача, терсине атлаб, абынмай.

«Шо, аллах ючюн, меннге дууа окъуй кет».
Джети сёзде джетмиш сезим, ишексиз.
Ол тилейди сенден, менден, джулдуздан...
Анга сансыз къалыр джангыз джюрексиз.

Ол ким болду? Тиширымуму? Джигитми?
Къартмы? Джашмы? Насыблымы? Харибми?
Нек джаздыргъанд ол сезлени айыртыб?
Тилегинде джашау тылпыу сезибми?

Джашау айланч, не чекдирдинг сен анга
Ахыр сёзюн ышанырча сын ташха?
Джангызлыкъдан, тансыкълыкъдан къоркъубму
Джаздыргъанды? Сылтауу неди башха?

«Заман чархы арымайды. Узайса,
Ким не сезер мени джансыз атымдан?
Дууа окъургъа бурулгъан бир кесекге
Мычырыкъды, кетиб къалмай, къатымда...»

Ма былаймы айтхан эди? Ким билсин...
Джолукъгъаннга ала — джарсыу, джюрек без.
Бир джазыуну ахыр, мыдах тизгинин
Къурагъанла сын ташдагъы джети сёз.

«Шо, аллах ючюн, меннге дууа окъуй кет».
Ма дуняда къонакълыкъны бир ызы.
Джети сёзю, Джетегейли джудузча,
Кёб айталгъан, джукъ айтмагъан бир сызы.

1986 джыл.

УШАТ МЕНИ...

Ана кёз бла къарай меннге кёксюл танг,
Джазыу бере къоз бутакъны къолума.
Заман къысха, джол узун деб сезмейин,
Чыгъыб турдум хар эртденде джолума.

Кюнле седрей, айла джылгъа бурула
Барсала да, сабийлигим созулду.
Озгъан джолла ётген джылла болдула,
Эсде къалыр джокъ эсе да оюуда.

Кеч келдиле эс, ангылау джашауну —
Кёб ишимде алкъын джарты джолдама.
Хатер сала, аяй билмеучю заман,
Нек демединг: «Къыз, кесинги алдама...»

Нек айгмадынг: «Терк бол, ашыкъ, турма! — деб —
Джолунг — къысха, борчунг — учсуз-къыйырсыз!»
Билелмейме, джокъду хазыр джууабым,
Джетермеми джашау чекге айыбсыз.

Ингир ала джолгъа чыкъгъан джолоучу
Кюнлюк джолну ётелирми сагъатха?..
Ана кёз бла къарай билген, кёксюл танг,
Ушат... Ушаг джюрегими къанатха.

ЕКСЮЗ БОЛДУ

Тынгы бермей джюрегине
Ана кючю,
Бир тиширыу чыкьды джолгъа —
Иши уллу.
Барыб алды сабий юйден
Бир джашчыкьны...
О, кьалай бек сюдю ана
Ол джанчыкьны.

«Аллах берген балачыгъым», —
Дейди ана.
«Джан тамырым, кёз чырагъым», —
Дейди ана,
«Мени алтын терекчигим», —
Дейди ана,
«Насыбымса, зауугъумса», —
Дейди ана.

Бир-бирине насыбдыла...
Акь эртденде
Ана ёлдю. Сабий кьалды
Кёкюрегинде.
Ана ёлдю... Джангур джауду,
Къуйду, къуйду,
Кёкню сууукъ джыламугъу
Джерни джууду.

Гитче джашчыкь... Ол джангыдан
Ексюз болду.
Емюрлюкге джюрегине
Джарсыу кьонду.

КЪОБХАН СУУЧА

Бек аманы — не излегенин билмеген,
Кереклисни, болушлусун сезмеген.
Къобхан суугъа тюшген киби аллай адам,
Кесин ура ары-бери, билмей амал...
Бек аманы — не излегенин билмеген.

Нечик терсди сау дунияны терсlegen,
Бу джашауда къуру аманны эсlegen,
Кирни къоймай алыб баргъан къобхан суугъа
Ушайды ол. Билгени да аны къаугъа...
Нечик терсди сау дунияны терсlegen.

Эм къыйынлы — зарлыкъгъа кесин ашатхан
Тар сезимге джюрек къолайын бошатхан.
Къобхан суудан киши алыб ичмегенча,
Къалады ол адам саннга тюшмегенча...
Эм къыйынлы — зарлыкъгъа кесин ашатхан.

НЕК ТУУГЪАН ЭДИ?

Сабий ёлдю, аурууун да ангыламай,
Джылай тургъан анасындан кёзюн алмай.
Ёлгенди деб, айтыргъа да кючдю анга...
«Кишиу къайдад?» — деб сормазмы энди санга.

Адам тууад джарыкъ джырла джырларгъа деб,
Джашауунда уллу насыб къатларгъа деб,
Адам тууад Ага джуртха джараргъа деб,
Сюймекликни, къууанчны да сынаргъа деб.

Ол сабий а? Нек туугъан эд? Къуру ёлюрге?
Анасына джыламукъла тѣкдюрюрге?
Сабий ёлдю... Ёлдю талай ашхы мурат...
Ол сабийчик кѣз аллымдан кетмей турад.

* * *

Кюнле ёте, джылла кете баралла,
Джюрекде да, сыфатда да ыз къоя.
Бирде алгъыш, бирде къаргъыш болалла,
Джашау кюнле сезимлеринги джоя.

Ма баралла, джашау кюнле сюрюне,
Тыйыншлыны сыйлайбызмы кеч этмей.
Ма баралла, киши алларын тыялмай,
Ненча къойдукъ керек джерде «кеч» демей...

* * *

Юй ишлерге, сайлаб алыб
Таб джерни,
Иги умут бла саладыла
Ал ташны.
Бир джерге да
Орнаталла терекле —
Юретеди урунургъа
Къарт джашны.

Халал джерни
Баууруна сыз тартыб,
Ишлейбиз джол —
Джолсуз болмаз джолоучу.

Бир джерге да
Джара сала къзабыз
Къабыр орун —
Джазыу кеси оноучу.

КЪЫЙЫН ТЮЛМЮДЮ?

Къыйын тюлдю «сюеме» деб айтыргъа,
Ант да этиб, кюн бла, ай бла, танг бла.
Сюймекликни тас этмейин ётдюрген,
Олду къыйын джашау джолда тамбла.

Къыйын тюлдю терс сёлешиб кетерге,
Гитче сёз бла салыб ауур джараны.
Къыйыны уа, адамлыкъгъа таяныб,
Бузмай ариу сакълагъанды араны.

Къыйын тюлдю, ашай келиб, гырджынны,
Сыйын кёрмсей, алай атыб кетерге.
Минг къат къыйын — сабан тюзге баш ура,
Урлукъ атыб, джыйыб, гырджын этерге.

Къыйын тюлдю...
Андан къыйын не барды
Сатыб ийген адамлыкъны шартларын?

* * *

Азлыкъ этиб, гитче шорбат чыпчыкъгъа,
Чууакъ кёк да, юй башла да, терек да,
Ачыуланыб, орун табмай кесине,
Чамланады, къаты ура джюрек да.

Арлакчыкъда къарылгъашчыкъ джырлайды,
Келе тургъан джашил джазгъа къууанч эте,
Ачыуладан шорбат чыпчыкъ юй башында
Узакъ кёкню юлеширге умут эте.

ИПОМЕЯ

— Ипомея, Ипомея!

Сени юсюнгден нек джазмайла?

— Чакъгъаным джангыз кюндю да,
Менден хапар айталмайла.

— Чакъгъанынг джангыз кюн эсе,
Джашагъанынга санаймыса?

Кюнден, таудан, бу сууладан
Тансыгъынгы аламыса?

— Табигъатны назик къызы
Джазгъы эртденни ызыма,

Джангыз бир кюннге болса да
Чагъама мен — насыблыма.

— Джангыз кере кёресе сен
Атыб келген ариу тангны.

— Кёк ингирге джетеме мен,
Хар сезимин сынай джазны.

— Бурма айланыб, Ипомея,
Джерни къаты къучакълайса...

— Туугъан джеринги, билеме,
Менден да бек ийнакълайса.

— Ипомея, Ипомея!

Джерде ёсген гитче кюнчюк,
Хаух джашаудан хапар айтхан
Къысха ёмюрлю назик гюлчюк.

Заман табыб келелмейин
 Сакълагъаннга,
 Хар кюнде да таисыкъ бола,
 Джокълагъаннга,
 Кеч этмейин, джарсылуну
 Эслемейин,
 Заманында «керекме» деб,
 Эсгермейин,
 Кюсегеннге керек сёзю
 Айталмайын,
 Бир кёрейим тенгими деб,
 Къайталмайын,
 Бош хатерни терк ангылаб,
 Эталмайын,
 Биз джашайбыз кесибизден
 Озалмайын.
 Алай эте, ётедиле
 Кюнле, джылла...
 Кечиксек а, юзюлелле
 Джюрек къылла.

НЕК ЭСЕ ДА...

Бурун таулу малын кесиб,
 Аны энчи ашамагъанд.
 Тийреси бла сен-мен демей,
 Кеси аллына джашамагъанд.

Тийре къартны сыйын кёрмей,
 Саламлашмай кетмегенди.
 Къачын этмей, джол къоймайын,
 Аны аллы бла ётмегенди.

Тийре-хоншу джыйылмайын,
Къууанчына берилмегенд.
Хоншуларын сыйламайын,
Кеси ашаб керилмегенд.

Бюгюн джашау къалай байды!
Элчи, сахарчы да токъду.
Амма, джюрск ачыкълыкъ а,
Нек эсе да бюгюн джокъду.

КЪАЗМА УРУ

Къазма уру, къазма, тилеб айтама.
Аласыз да кёбдю джерни джарасы.
Джерде джара джюрекде да джарады.
Къазгъан урунг — аджалынгы уясы.

Къазма уру, ол къазыла, сен тюше,
Адамлагъа тюблеринден къарайса.
Къазма аны, къазма къабыр саулагъа,
Ёлгенле да аз тюлдюле алайсыз.

Къазма уру, юйле ишле, адамса,
Ол ишингден сеннге насыб табылмаз..
Аны къаза, ууахтынгы уягсанг,
Хар кимгеча, сеннге къабыр къазылмаз.

ЮЛЕШИНМЕ ЭКИГЕ

«Меннге джашау юлешинди экиге», —
Деди тенгим, ёлгенинде анасы.
«Мындан ары къаллай джашау этерме...» —
Деб сытылды — ауур эди джарасы.

Анам, мен да сени эсеме тюшюрюб,
Джюрегимде, асыл сезим уяна,
Джолгъа чыкъдым, барыб сени кёрюрге,
Сен барса деб, джюрек кемсиз кьууана.

Чыкъдым джолгъа.. Бошалмагъан ишлеге,
Кесиме да, кёлюм бла чамлана.
Чыкъды аллыма кимни эсе да анасы,
Эслеб атлай, таякъчыкъгъа таяна.

Анам... Ана... Джер джюзюнде анала...
Джашау! Джашау! Юлешинме экиге.

КЪАРТ ДЖЫЯДЫ ТОПРАКЪНЫ

Аллахына табынганча,
Бир джукъ тилей, баш ургъанча,
Чайыр джолда тобукъланыб,
Кьоллары бла алыб-алыб,
Къарт джыяды топракъны.

Джаздан бир джукъ урланганча,
Аны аллында борч алгъанча,
Джагъылгъанча кьолгъа хулгу
Эки кьолу топракъ, джугъу —
Къарт джыяды топракъны.

Мюрзеу бюртюкге этгенча,
Анга учузлукъ джетгенча,
Тёгюлгеннге ауруй джаны,
Тёрт бюклеб рахын санланы,
Къарт джыяды топракъны.

СОРУУ КЕРЕКМИДИ?

Бетсиз, барыб, эки юлюшге не болур,
Намысы кёб энчи юлюшюн джунчуй сорур...
«Къайсыд адам?» — деген соруу керекмиди?

Харам адам башына табыча этер,
Халалы да арт къабынын бериб кетер...
«Къайсыд адам?» — деген соруу керекмиди?

Биреу алдаб, айыбындан тынч къутулур,
«Терслик мендеди», — деб бирси терк тутулур...
«Къайсыд адам?» — деген соруу керекмиди?

Ауурну юсюн, дженгилни тюбюн сайлар биреу,
Ол бири уа керек джерге болур тиреу...
«Къайсыд адам?» — деген соруу керекмиди?

Адам... Адам...

КЮРЕШЕМЕ

Джукъ ишлемей олтурсам да,
эригеме;

Чам-накъырда созулса да,
эригеме;

Кёб сёлешсе, ким да болсун,
эригеме;

Тарыгъыргъа сюйген, сенден
эригеме.

Джол негерим сагъышсыз болса,
арыйма;

Этген ишим джараусуз болса,
арыйма;
Эшитген джырым кьолайсыз болса,
арыйма;
Кёрген затым эрши болса,
арыйма.
Бек арыйма,
терк арыйма,
эригеме —
Ол затланы болдурмазгъа
кюрешеме.

* * *

Сагъышымы, алгъышымы
Аллыса сен;
Насыбымы, муратымы
Аллыса сен;
Таурухуму, джырымы да
Аллыса сен,
Ана тилим!

БЭЛАГЪА

Чакъырайым джазыууму
Дуэльге,
Нек эсе да кёб кыйнайды
Джанымы.
Сагъышладан сора бир джукъ
Бермейин,
Бек бузады ала бла
Къанымы.

Чакъырайым джазыууму
Дуэльге,
Сау къалалгъан кеси этер
Оноун.
Ма ол эсе меннге берир
Саугъасы.
Излемейме не ёлгенин,
Не сауун.

АШХЫЛЫКЪЛА АРЫТЫБ...

Шахар джашау... Ашхылыкъла арытыб,
Шоркъа сууну тансыкълайма, ай медет.
Саркъыуунда, татыуунда, «сёзюнде...»
Барды, барды не эсе да бир хурмет.

Агъач от а... Тохтамайын джангызгъа
Барадыла отну жарыкъ тиллери.
Эркин юйде, отха джууукъ олтуруб,
Ушакъ этсенг, чыракъ бара кёзлериинг...

Шахар джолла... Кирсиз, сыйдам орамла.
Кимсе, несе деген джокъду, кел да кет.
Джаз башында джащаб-джашнаб башлагъан,
Эл орамла, барды сизде берекет.

Джер джулдузла — кече шахар чыракъла,
Джангкъылычны бояулары алада.
Элге келсенг, ариулукъну мухурун
Терк кёрлюксе кёкде — джулдуз талада.

Шахар паркла... Таб къайылгъан джолчукъла...
Адам ызы — хар терекде, хар гюлде.

Узакъ чегет — нызы ийис, чыпчыкъ джыр...
Чакъырады джюрек ары хар кюнде.

Неле айтама?! Неди мени бу халым?!
Тансыкъ болгъан болурмамы элиме?
Элчи джюрек хауасына тартады,
Аиы ючюн сёлешеме кесиме.

* * *

Хар ким кеси сайлай эсе джазыуну,
Насыбсызла неск кёбдюле, ким айтыр?
Ол сорууну бир кюн кесине берген
Джюрегинде не сезимни айнытыр?

Хыршы ташча кемиреди джюрекни
«Онгмагъаннга хапар сорма» деген сёз.
Анга юлгю келтирсе уа джазгъы танг,
Къайсы сезим тутдуруп джюрекге ёз?

Хар ким кеси сайлай эсе джазыуну,
«Джыгъылгъанны сырты джерден тоймаз». Нек?
«Бир абынган, минг сюрюнюр» дегенле,
Джангылсала сую эдим тамам бек.

Ауур соруу къонса ингил джюрекге,
Чууакъ кёкге къонган кибик боз булут,
Сагъышладан уста эшилген оюмгъа
Джыкъдырмаса онгсунама иги умут.

* * *

Юреннгенимча къачан эсе да
Атлам этерге, джыгъыла-тура,
Биреу инджиуню сезерге юрендим,
Мутхуз кёзлеге эсими бура.

Биреуню ачыуу биреуде кълмаз,
Джюрек бла ётсе, кълларын кълъя..
Кълуанч джыламукъ эртденнги чыкълды;
Ачыу джыламукъ — ачы элия.

КЕКДЕН БАШХА КИШИ БИЛМЕЗ

Гюл тахтаны буз ургъланча,
Джюрегими чанчакъллай,
Ненча сууукъ ингир ётдю,
Умутларымы кълкъллай.

Кюнню боз булут джабханча,
Тунчукълдура сезимни,
Ненча тубанлы танг атды,
Сынай джюрек тълзумню.

Джыламадым... Тълзалмасам..
Джауумлу кюн ашхам бла
Арбазгъл чыгъларма ашыгълыш,
Баса кълню алхам бла.

Джылай тургълан кълзлерими
Тутарма шош джангургъл:
Джыламукъ бла джангур тамчы
Кълшулуб, бир болурча...

Кълден башха бир джан билмез
Джылайды деб, кълыйналыб.
«Джангургъл бетин джуудурду», —
Дер кълрген да, ышарыб.

КЪАРА ШАЙТАН

Ауур сагъыш — къара шайтан —
Келиб кирди ангыма.
Ауруу кибик, ормай-сормай,
Ууун ийди къаныма.

Ууун ийди — джукъ айтмады,
Джаулукъ этиб марады.
Джюрек къылланы, таракъча,
Тангнга дери тарады.

Умутуму сыйыртмазгъа
Нечик келмез къолумдан?!
Бир сагъышны ауурлугъу
Нечик тыяр джолумдан!?

АТАЙМА ДЖЫРЛАНЫ

Мени ёсдюрген тыбырны,
Джуртумда хар бир къабырны,
Анамы — джашау тамырны
Сыйлайма, сыйлайма джюрекден.

Атымы суююб айтханны,
Мени ючюн джолдан къайтханны,
Къолумдан туздам къабханны
Сюеме, джюрегим джылына.

Къолумда эски къаламны,
Тенгимден келген саламны,
Атала суюген макъамны
Кёреме неден да багъалы.

Джашаугъа — эм баш саугъагъа,
Таулагъа — ёхтем нартлагъа,
Халкъымда ёлмез шартлагъа
Атайма, атайма джырланы.

КЪАЧ

Оннган бетли узакъ кёкде
Джалан сирелген терекде,
Мийикде — турна бёлекде,
Къач, кёреме сыфатынгы.

Булбулсуз атхан танглада,
Таулада, джансыз тарлада,
Таркъайгъан шоркъа суулада,
Къач, кёреме сыфатынгы.

Амманы эки кёзюнде,
Джангурну узун сёзюнде,
Джерни арыгъан бетинде,
Къач, кёреме сыфатынгы.

Шошлукъну — сени ызынгы,
Мыдах согъулгъан джырынгы,
Арыгъан, тойгъан халынгы
Орнатма джюрегиме.

* * *

Къара чачда чыммакъ джаулуку,
Къалай ариу кёрюнеди!
Акъ чачда къап-къара джаулуку...
Джюрегинги эритеди.

* * *

Ёлюм, сени юсюнгден
Джазайым деб олтурдум.
Джашау, сениге джыр эте,
Уллу бетни толтурдум.

* * *

Талай кесек этди мычхы терекни,
Биреу алды терезеге-эшикге деб,
Экинчи да — туудугъуна бешикге деб,
Ючюнчю уа — къабырына керекге деб.

* * *

Эки «эшикни» арасыды адам ёмюр,
Экисин да кеси ачмайд — тюлмюд сейир?
Алгъа ачылгъан — «эшиги» тыбырыны,
Экинчи уа — ёмюрлюк къабырыны.

* * *

Тенгинг ёлсе... Анга уллу суймеклигинг
Бурулады сёнгюлмеген ачыгъа,
Суймеклигинг — къанат керген къарылгъач,
Ачыуунг а — джерге бюкген ауур таш.

* * *

Туугъан кюнюм тюшмей къалды эсима,
Бек къыйналдым, гурушха этдим кесима:
Ол кюнюмю анама нек бермедим?
Эки кёзюм ол кюн нечик кёрмедим?..

Керти эсе Тейри эшик ачылгъан,
Тола эсе, ол кёзюуде айтылгъан,
Байлыкъ, сый да келир элле ишлесем,
Ексюз этме бир баланы, деригем.

ДЖЫРЫМДА... АУАЗЫ, ХАУАСЫ

Хар тангы иги умут
Туудургъан бу Джуртну,
Ашхамы таурухха
Ушагъан бу Джуртну,
Бу Джуртну джулдузу,
Кёзлеча, джылытхан
Тансыгъым сёнгюлмей,
Сюеди джюрегим.

Сизни ючюн артыкъ бек
Сыйлайма бу Джуртну,
Термиле ёлгенле,
Суууна бу Джуртну.
Тансыкълыкъ кюуледен
Къургъагъан эринле,
Киресиз тюшюме,
Тюшесиз джырыма.

Джырымда... хауасы, ауазы
Бу Джуртну,
Ал сёзю джюрекке
Кюч берген умутну.
Джырымда... алгышым
Акъ чакъгъан балийге,
Тюнене дегенни
Билмеген сабийге.

ТАНГ ЫШАРСА

ТАУДАН БЕРИ...

* * *

Шош тангланы алларына къарайма,
Джазгъы аяз бла мен чачымы тарайма,
Келген кюнню бай саугъагъа санайма —
Джашау, сениге суймеклигим терк-тенгиз.

Кюн таякъгъа бетим бла тиеме,
Сау дуниягъа исси салам иеме,
Бир-бирледе кесими да суюме —
Джашау, сениге суймеклигим терк-тенгиз.

Баргъан джолум сыйдам эсе, кѳресе,
Улуу кѳллю болмазымы билесе,
Иннетими хар ишимде сезесе —
Джашау, сениге суймеклигим терк-тенгиз.

Джаз чагъынгы хар хурметин сеземе,
Тюз адамгъа насыб теджей келеме,
Толкъунунгда билгенимча джюземе —
Джашау, сениге суймеклигим терк-тенгиз.

САБИЙ ЭДИМ

Кюн таякъны
уучума джыяргъа
Тутуб, сора
аязымда тыяргъа

База эдим.
Кюн таякьгъа тиреб,
джалан сыртымы,
Чыбыкьчыкь бла
кёлеккеме атымы
Джаза эдим.
Нёгериме — Кюннге
джити кьараргъа,
Кенг арбазда
тёнгеретиб ойнаргъа
Талпый эдим.
«Кюн — кёкнюкю», — дегенлге
тынгыларгъа,
Аны ишин, сейир кючюн
ангыларгъа
Сабий эдим.

АММАНЫ ДЖЮЗЮНЧЮ ДЖАЗЫ

Амма, джюзюнчю джазынга
Джылы хошкелди айтаса.
Чыпчыкь тилли кёк тангына
Бир ариу атла атайса.

Джюз кьанатлы, джюз булутлу,
Джюз джырлы сейир ёмюрюнг!
Игилинг? Чомартлыгьынг?
Не эди сени ёкюлюнг?

Бир терс ишге «хо» демейсе,
Хар сёзюнде — тюзге джакьлыкь.
Джюз джылны кьалай сакьланды
Джюрекде уллу халаллыкь?

Бетингде терең джыйрыкъла —
Огъурлу къартлыкъны эни.
Джашау аллы бу дуняда
Сенсе дерим келди мени.

Къолларың — къыйын джолларың —
Болгъанла ёмюрге базман.
Ариуду къартлыгъың сени,
Мухурун салса да заман.

Арбазда шаптал терегинг,
Ау джаулукъ къысханча, омакъ.
Сагъышлы къарайса анга,
Сени да, амма, чачың акъ...

* * *

Сёзлерингде болгъан джокъду
кёзлерингде:
Сёзле — джылы, кёзле — сууукъ,
ай медет.
Джалгъан сёзге ийнанырым
нек келди да?..
Алай болур, бир ишексиз,
джюрек адет.

* * *

Джашауумда башлагъанма
Джангы тизгин,
Ахырында не джазылыр,
Къайдан билгин.

Не затлада ызын кьояр
Ишчи кюнюм?
Къайсы джолну барлыкдыла
Тюшюм, тюнюм?

Къайсы ишим тюненеми
Джабар юсюн?
Билелмейме — айтыр тюзюн
Тамблагъы кюн.

Ишексизме кесимде мен
Бир ышаннга —
Джангы джыр бла туберикме
Хар бир таннга.

* * *

Кёк хауагъа, оюу сала чачадыла
Инджилерин тёрт джанына фонтанла,
Булутла да эришгенча алагъа,
Тамчы болуб тегюлелле акъ таннга.

Къарасанг а, джерден кёкге джаугъанча,
Кёрюнеди джылы жангур эртденде.
Эсленеди заман дженгил баргъаны
Суу инджиле эшген сейир кёкенде.

ДЖУКЪ АЙТМАЙЫН

«Баргъан суу бла жаннган отха
Къарагъандан тоялмайса, —
Деучендиле сынагъанла, —
Эригиб да къоялмайса».

Сенге къараб турлугъем мен
Эрикмейин, арымайын.
Кёзлерингде джаннган отну
Джукълатмайын, джукъ айтмайын.

* * *

Кюле тургъан эки кёзюн
Джума-ача,
Бир чыган къыз келди аллыма,
Нюрюн чача.
«Аязынга къараб, тамблаңгы
Айтайым,
Сюе эсенг, тюнененге да
Къайтайым...»
Сенге ачха, меннге насыб
Джетмей эсе,
Ариу сёз да герс сагъышха
Элтмей эсе,
Алда сора, алда мени
Билгенингда,
Алдау сёзюнг ариу эсе
Кюлгенингда.

ДЖЕРДЕ КЮН

Джукъ болмагъан сагъышланы
Джюрегимде орнатыб,
Бир ариу кюн мен барама,
Мыдахлыкъгъа хорлатыб.

Кёзлерини джилтинлери
Тёгерекге нюр джая,

Чыкды аллыма, тири атлай,
Тенгим, кюннге кьюуана.

Къара булуту джел сюрюб,
Кюн джылыуун ийгенча,
Кёзлеринден кьюуанч джилтин
Болду меннге тийгенча.

Аны джарыкъ ауазындан
Шош джюрегим джылынды.
Кёзлеринден келген нюрден
Джюрек отум къабынды.

Аны алай джарыкъ кёрюб,
Сагъышыма уялдым,
Джерде Кюннге тюбедим деб,
Мен, сабийча, кьюуандым.

ПОЭТ ДЖАЗГЪАН ТИЗГИНЛЕ

Сибиреди джюз къанатлы хыны джел,
Чулгъай-булгъай чыммакъ къарны арбазда.
Ач бёрюча, темир чыбыкъ улуйду,
Джел кесиди бийлик этген орамда.

Мияласы сыныб тургъан будкадан,
Къышхы кюнню сууукъ джырын бёлдюре,
«Чыпчыкъ» тилде сёлешеди джаш къызгъа
Телефон бла, джел турса да ийире.

Сеннге назму окъурукъма... Тынгыла...
Нек кюлесе?.. Кюлме... Джылы боранды...
Эртденбламы?.. Бюгюн эшитсенг сюеме!..
Поэт аны сен бла меннге джазгъанды.

Джаш окъуйду. Тынгылайды кыыз анга.
Сезимлери — джайгы Кюнча, бир ёртен,
Тылмачлары — поэт джазгъаи тизгинле,
Къышхы ингир — алагъа джазгъы эртден.

ДЖОЛУМА КЪАРАЙМА

Къыш ётер, джаз джетер,
урламаз джел этген отунгу.
Турнала къайтырла,
губаны чачылыр джолунгу.

Джангурла тохтарла,
джангкыылыч юлешир бояула.
Сезимле джюрекде
салырла сейирлик оюула.

Кюн таякъ джан салыр
ол джалан сирелген терекге.
Тюшюрмез джюрекге
къанатлы умутунг кёлекке.

Ол сени тамблангды..
таш сала билмейме кесиме..
Джолума къарайма
элтмезми, деб къоркъа. терсине.

* * *

Джангур къуя, кёк кюкюрей,
Тарх-турх эте,
Мен да кюле, кёзлеуледен
кириб ёте,

Барама юйге, чачымы да
Джангур джууа,
Кёк ингир да элге кирди,
Мени кьюуа.

Булутланы суу чыкларын
Дженгил сёге,
Чачымы да кёзлериме
Хайда тёге,
Джауад джангур... Мен барама
Кьюуана,
Суу тамчы бла, гокка хансча,
Джубана.

СУУ БОЙНУНДА

Суу бойнунда, терекге да таяныб,
Кёзюм кыймай, мен ызыма кетерге,
Бек сюеме, табигъат бла ашыкмай,
Кесим кялыб, энчи ушакъ этерге.

Джыр былайда тууа болур дериксе,
Хар толкюнну энчи джырын эшитгенлей,
Къарыу, джашау муну блады дериксе,
Къобан сууну ташлы джолун кёргенлей.

Таза сууну бурма айланган толкюнун
Джыр джырлайды, тамчылары джылтырай,
Терекле да анга эжиу этгенча,
Чапракълары аязчыкъда кялтырай.

Гокка хансчыкъ кьюуат сала, кьюуана,
Назик чагъад, кючлюлеге сукъланмай.
Субай нарат, кесинден да буюгъа,
Кьюбулады, ариулугъу джукъланмай.

Уллу эмен, кёбню кёрген къарт кибик,
Тёгерекни боранладан джакълайды,
Кече, кюн да сууну джырын эшитгени
Джюрегинде суймекликни сакълайды.

АНАМ, СЕНСЕ ДЖЫРЫМ

Ана тилде болгъан ариу сёзлени,
Нюрлю анам, барын сеннге айтама.
Асыл сезим, джюрегими эрите,
Сени атынга хар кюнюмде къайтама.

Сеземисе, къууанч эте джырларгъа,
Кюч табама джюрегингде, атынга.
Ышарама, кёзлеринги тансыкълай,
Рахат болуб олтурсам да къатынга.

НЕКДИ АЛАЙ?

Мен къарыулу,
къарыусуз да болама,
Мен акъыллы,
акъылсыз да болама,
Мен огъурлу,
огъурсуз да болама,
Некди алай?!
Мен кесим да билмейме.

Бирде джюрек, джырла,
дейди — джырлайма.
Бирде... Тилсиз
болгъанымы сынайма.

Некди алай?!
Ангыламай джашайма.
Тюз джууабын
табмазлыкьгъа ушайма.

АЛЛАЙ СЕЗ ДЖОКЪ ЭСЕ

Не дейим мен сеннге?!
Насыбым?.. Сагъышым? Къаргъышым?
Джюрекни джыратхан,
Джюрекни джылытхан алгъышым?

Не дейим мен сеннге?!
Таурухум? Джомагъым? Джарсыуум?
Джюрегим ушатхан,
Джюрегим алдатхан джазыуум.

Не дейим мен сеннге?
Ийнагъым? Къадарым? Огъесе...
Не дерге билсем а!
Не дейим, аллай сѣз джокъ эсе?

* * *

Кече кирди сагъышыма
Сен кетдинг да,
От джукъланды джюрегимде
Сен кетдинг да.
Келди джарсыу,
Келди ачыу...
Етдю, кетди...

Нек келесе?
Сени бла тенг
Джангур джетди...
Келме.. Кел... ме...

БЕК СЮЕМЕ

Ариу кызча, келеди джаз хар джыл сайын,
Сейир-тюшча, тюрленеди хар кюн сайын,
Табигъатны джашлыгъыды, байлыгъыды,
Джюрекледен тынчлыкъ кьоймайд — кьайгъылыды.

Мен сюмейме ариу джазны, сюялмайма —
Мен башымы сагъышладан тыялмайма.
Джюрегиме сыйынмагъан сейир мурат,
Кече, кюн да тынчлыкъ бермей, кьыйнаб турад.

Мен излейме, булбул кибик, джыр джырларгъа,
Акъ булутча, тау башлагъа шош кьараргъа.
Энтда излейме сабийлигиме сынаргъа,
Джюрегиме ауазына тынгыларгъа.

Адамлагъа кьыйынлыкъны унутдуруб,
Джигитликге джюреклени учундуруб,
Джазгъы кюнча, дарман болуб, адамлагъа,
Мен да халкьгъа, Сулахатча, бир джараргъа.

Сюеме мен ариу джазны, бек сюеме,
Джаз бла бирге насыб келед, мен билеме.
Адамланы учундура игиликге,
Ариулукъну юлешеди джюреклеге.

САБЫР ДЖАНГУР

Сабыр джангур, тохтамайын джауады;
Джазгы кюнде табигъатны нйнакълай:
Олтурама мен терезе джанымда,
Шош джангурну тауушуна тынгылай.
Кёк тамчыла бешик джырны айталла,
Джазгы кюнде ёсе турган хансчыкыга:
Эшитеме сабийликни джырларыи,
Джюрегим бла ушаб, гитче кызычыкыга:

АЛТЫН БЮРТЮК

Будай бюртюк — алтын бюртюк —
Аязымда,
Дамлы бюртюк — гитче кюнчук —
Кёз аллымда.
Сенде джерни, халал джерни
Берекети,
Сенде кюзню, сабан тюзню
Харакети.
Сенде джерни, джерчилени
Джазыулары,
Адамланы азаймаган
Къарыулары.

КЕСИМЕ

Джаз келгенин сеи, джерча, сез,
Сез, анача, инджиулюню.
Джюрегинги базман этиб,
Сез, алджамай, терсни-тюзню.

Халал ишле, джазгы джерча,
Джайгы кюнча, кызыб ишле.
Уя салган кырылгашча,
Иги умут бла, талпыб ишле.

Джаша гюлча, ариу джаша,
Джашауунг сауганг борурча.
Сенге ат берген халкынгы
Аллында борчунг толурча.

ЗЫБЫР КЪОЛЛА

Танларынгы иш юсюнде
Атдыраса,
Кюнлеринги сабан тюзде
Батдыраса.

Багъа джокъду сени
Зыбыр къолларынга,
Ышанама хар ишни сен
Хорларынга.

Салам берсенг, сен чам эте,
Джарыкъ кюлюб,
Зыбыр къолунг кёрюнеди
Мамукъ кибик.

Сени кёрсем, джазылалла
Бу джырларым.
Ба этеме къолларынгы
Зыбырларын.

КЮЗ ЧАЛКЪЫДА

Алчын чалкыны,
Тенгим, чалайыкъ.
Танг белги бере,
Кючню салайыкъ.

Чалкы бла бирге
Джюрек да ойнайд,
Бу ариулукъда
Къанынг да къайнайд.

Сен сусаб эсенг,
Айрандан тогъу,
Джаныу да эте,
Бир кесек солу.

Сырт тола барад
Кенг дюрюледен,
Джыйын къуралгъанд
Эм тириледен.

Юлгю кёргюзте
Кёб нёгерлеге,
Биз саналайыкъ
Эм джигерлеге.

Бичен кёб болсун
Тюзде, таулада.
Биз насыблыбыз
Мелхум джашауда.

«УЧУЗ» ГЮЛЛЕ

«Учуз гюлле! Учуз гюлле!» —
деб амма гокка хансланы
узатады хар озгъаннга,
саталмай кыйнала джаны.

«Гюл а кыалай учуз болур?» —
деб сорурум келди анга.
«Ариу гюлле, сейир гюлле!» —
десенг онгду, амма, санга.

Учуз гюлле... Ариулукъгъа
ачха багъа боламыды?
Учуз гюлню, кёлю барыб,
сора киши аламыды?

★ ★ ★

Мен кетейим, кирмез ючюн
джазыуунга,
Тюшюрмезча джюреклеге
терен джара —
Узакъ джолгъа... Сезимлерим —
уллу джюгюм,
Керексизге этмез ючюн
иги джора.

Джол узуну — джашаууму
узунлугъу.
Базмасам да кыарыума
чыкъдым джолгъа,

Суймеклигим, болгъан кючюм
бары сенсе,
Сезимими — къанатлыны —
джыйыб къолгъа.

Къыйын джолда джюрек сезмей,
кёз кёрмейди:
Барлыкъ джолум — тубан тюзде,
тамбла кюнде...
Къалын тубан артда ачар
джомакъларын,
Бююн кюн а къалыр эсде —
тюшде, тюнде.

Мен кетейим кирмез ючюн
Джазыуунга...

ДЖЮРЕГИМИ КЁРСЮНЛЕ

Сагъышларым алгъыш болуб акъсынла,
Иги умутла туудуруучу тангынга.
Джюрегингде чичек кибик чакъсынла
Сезимлерим, джылыу бере джанынга.

Кёзлерими сеннге айтхан сёзлерин
Толусу бла мен кесим да билмейме,
Ала сеннге кенг къанатла битдириб,
Джулдузлагъа учарлай кюч берсинле.

Джюрегимде сен туудургъан сезимле,
Тылмач сормай, сеипкине тюшсюнле.
Бу джашауну меннге кемсиз суйдюрген
Эки кёзюнг, джюрегими кёрсюнле.

КЕРТИ АТЫ

Джаш туугъанды деб, кьууана,
Ат сайлайды джууукь саулай.
Къарча, Мурат атайдыла,
Эм баш затха аны санай.

Мен къарайма гитчечикге...
Керти атын джашау берир.
Джюрюшюнден, сагъышындан
Ат сормайын кеси келир.

О ДУНИЯ...

О дуня, сейирлигинг азмайды,
Джылла ёте, биз ойлаша барсакъ да.
Джангы кюнюнг бизни сансыз кьоймайды,
Неге джетиб, неден кьуру кьалсакъ да.

Къысха джазла, бирде узун сагъатла
Джолларынг бла кьайры эсе да элтелле.
Бирле джарсый, бирле кьагъа кьанатла...
Джюрекле да энчи джырла этелле.

О дуня, сыйынмазча ангыгъа,
Джазыуланы, джазланы да ояса,
Орун джокъду сени юсюнде тынгыгъа,
Бирде терсге, бирде тюзге уяса.

О дуня, къарайма да тоймайма
Чууакъ кёкге, адамлагъа, таулагъа...
Некди алай? Сенден джууаб сормайма —
Сен насыбса, сем джарсыуса саулагъа.

Емюрлюкге джюрегиме
 тюшгенинги
 Билмегенлей кьаллыкьса сен,
 билмегенлей.
 Сагьышымда, алгьышымда
 болгьанынги
 Сезмегенлей джашарыкьса,
 сезмегенлей.

КЕЗ ТИЙГЕНДИ

Кьыйнама. Кьыйналма.
 Терс тюлме. Терс тюлсе. Ийнан.
 Джукь айтма. Джукь сорма.
 Джюрекде умутунг бла джубан.

Узакьма. Узакьса.
 Кёзумде, кёлюмде — сыфатынг.
 Джылайма — джырлайма,
 Джырымда джангыз сёз — сени атынг.

Джукь айтма, джукь сорма.
 Кьайда сёз, тылмачлыкь этер сёз!
 Кьыйнама. Кьыйналма —
 Сезимге тийгенди аман кёз.

ТАУЛАРЫМДА КЕК ИНГИР

Кюнню джилтин кнрпиклери,
 Тау артындан кьараса;
 Терезеден шош ингир
 Кьутас чачыи узатса;

Терек бутакъ, бешик болуб,
Белляу айтса чыпчыкыгъа;
Чууакъ кёгюм ал джулдузун
Саугъа этсе кызычыкыгъа;
Сабий кюлген кыууанч таууш
Саггышымы хорласа;
Къарт атам да, эжиу эте,
Ингир джырын джырласа;
Кёк тауларым акъ башларын,
Салам бере ачсала;
Кёкге ёрлеб, джылы джелле
Булутланы чачсала;
Шоркъа сууум, махтанмайын,
Кирсизди деб, суууна,
Кесин саулай саугъа этсе,
Меннге, тауну кызына.
Кыууанама ингирине
Таулу джуртум, элим деб.
Таш джолунгу, бай кьолунгу
Сыйлайма мен, джерим деб.

О ИТЧИГИМ.

ДОБАРЧЫГЪЫМ.

Джыйрыкылы ызын
кьойгъанды
Сенде да заман,
О итчигим, добарчыгъым,
Нек болдунг аман?
Къартлыкъ келди...
Тюгюнг, кёзюнг,
Таб, юргенинг да
Тюрлендиле. Унутулду
Билген «сёзюнг» да.

Сени кѣулакѣ учларынѣ да
Болѣанла мууал.
Секир ѣрге, эт кесекни
Кѣолумдан бир ал!
Кел, чабайыкѣ ары-бери,
Булгѣа кѣуйрукѣну!
Кел, ойнайыкѣ,
Болчун тири,
Толтур буйрукѣну.
Бет атханса..
Джаратмайма..
Кѣартлыкѣны кѣыста!
Сенича акѣыллы джаннга
Хар неге уста
Ол джукѣ тюлдю.
Эшитемисе,
Кѣысма кѣзлени.
Кѣартлыкѣ джукѣу хорлагѣанды —
Кѣойдум сѣзлени.

ЧАКѢМАЗЛАМЫ ГЮЛЧЮКЛЕ ДА

Бармакѣлары бла эрите,
Бузлаб тургѣан миялада
Кюн суратла саладыла
Эки сабий кюнортада.

Саладыла, кѣууанч эте,
Гитче, улуу «кюнчюклени»,
Кѣыш сууукѣну хорлагѣанча,
Кѣлтюрюлюб кѣлчюклери.

Бузлаб тургѣан терезеден
Ышарадыла «кюнчюкле»,

Ала бла ушакъ эте,
Кюледиле сабийчикле.

Акъ орамгъа къарайдыла,
Сабийле бла «кюнчюкле» да.
Аланы былай кёрселе,
Чакъмазламы гюлчюкле да.

САБИИЛИК А...

«Къайсы кёбдю — джылмы, аймы?
Къачан игид — кышмы, джаймы?» —
Деб къарайды, джууаб сакълай,
Гитче кыызчыкъ, кирпич къакъмай.

Джашау анга — кюн бла кече,
Андан башха билмей ёлче,
«Тюненеге» дейди «тамбла»...
Нечик игид сейир джан бла.

Джылы аны — ана кёзле,
Айы аны — ийиакъ сёзле,
Кюню аны — эртден, ингир,
Сабийлик а ётед дженгил...

СЮЕ ЭСЕНГ...

Джашаууму сеннге саугъа этерге
Кюч табмадым... Къыйнасам да, кеч мени.
Болумунгу джюрегим бла сезмедим.
Терслигими билгеним ючюн, кеч мени.

Айтхан сѣзюнг уятмайды джюрекде
Сен излеген сезимлени, кеч мени.
Кѣзлеринги ангыларгъа излемедим,
Къарамадым. Кеч, тилейме, сен мени.

Тюбев къалсакъ, къуансанг да джашырмай,
Мыдах этиб ашырама, кеч мени.
Джолларыбыз башхадыла, кѣресе,
Сюе эсенг, ангыла да, кеч мени.

Тангча назик, кюнча исси сезиминг
Джандырмады джюрек отну, кеч мени.
Айча, сууукъ къарасам да, джылытмай,
Сюе эсенг, айтханынгча, кеч мени.

* * *

Кюн танг бла,
Ай кече бла келедиле.
Джаз джазлыгъын,
Кюз кюзлюгюн этедиле...
Алгъындача,
Кюн кечени ауушдура,
Ай тола да
Бир заманда тауусула...
Джашау чархы
Биягъынлай бурулады.

Да сора нек,
Нек болгъанма башха адамлай?
Сен келтирген
Акъ гюллеге къарамазлай?

Нек тунчукъду
Джюрегимде назик сёзюм?
Къалай ёлдю,
Ол ёлмезлик ариу сезим?
Къачан ёлдю?
Не ючюн ёлдю?

ЫШАР ГЮЛЧЮКЧА

Гитче къызчыкъ, ариу назчыкъ,
Къарылгъашчыкъ сен.
Сабийлигими уятхан,
Булбул джырчыкъ сен.

Сагъышсызла, къууанчлылла
Кёк кёзчюклеринг.
Сабийлигимден келгенле
Эшмечиклеринг.

Аллай кюн да болгъанмыды,
Мен да сенича?..
Къой... Къояйым соруулань..
Ышар гюлчюкча.

* * *

Гитче хансчыкъ —
Ингил джанчыкъ,
Тешиб чыкъдынг
Чайыр джолну.
Тешиб чыкъдынг,
Ариу чакъдынг,
Кёрюб кюнню,
Анга гюлню
Терк узатдынг.

КЪАЧХЫ ЭТЮД

Сакъ атлайма, джолчугъума
Джабыу болса алтын чапракъ;
Шош къарайма, турна тизгин,
Джылыу излей, кетсе узакъ.

Ингил сезим джюрегими
Кючлейд, джауса къачхы джангур;
Эртде огъуна, ашыкъгъанча,
Ингир келсе, кёзню байлай.

ТАУЛА ТЕНГЛИ

Сабийлигимден келеди
Магъанасын аз этмейин
«Таула тенгли» деген ёлче,
Джюрегимден бир кетмейин.

Тенглешдирген болур таулу
Таулары бла иги шартын.
Таубий, Таукъан, Таулан эте,
Джашларына бере атын.

Бюгюн таудан кенгди джашау —
Сёлешебиз алам бла.
Джер джюзюнде эталмайды
Бир зат тенглик адам бла.

Адамлыкъны ёлчеси уа
Менге бирди — таула тенгли.
Иги ышаннга, багъа бере,
Айтычанма: таула тенгли,

МУХУ АУУШ

Хубийланы Назирге.

Кюнюнг, кеченг ашхы болсун,
Кёбню кёрген, Муху аууш.
Этегингде эшитиледи
Джыргъа ушаш шоркъа таууш.

Булутланы джетдиресе,
Джулдузлагъа, сен кёлтюрюб.
Уланынга кьууанаса,
Джырла джазарча ёсдюрюб.

Джюрегине сингдиргенсе
Ариулукъгъа суймекликни,
Аны ючюн сайлай болур,
Кьушларынгча, мийикликни.

Мийикликни хар атламда —
Джырларында, ишлеринде.
Энтда, сеннге сейир эте,
Джыр джаздыргъан кюнлеринде.

Чучхур суула юретгенле
Аны джер бла сёлеширге,
Джырлы джолдан артха турмай,
Къаджыкъмайын кюреширге.

Муху аууш, джырларында
Сеннге кёлюн ачад джашынг.
Ма мени да джюрегимде
Орналдыла сууунг, ташынг.

О АНА КЪОЛЛА

О къолла, къолла,
О ана къолла,
Сиз джюрек кылла,
Сиз джашау джолла.
Сиз назиклесиз,
Сизде кюч кимде!
Сиз къанатласыз,
Сизде нюр — Кюнде!

МЫДАХ БОЛАД ДЖЮРЕГИМ

Етген, келлик кюнледен хапар айта,
Кюле-джырлай олтурсала тенглерим,
Джашлыгыма, насыбыма кыууана,
Не эсе да мыдах болад джюрегим.

Узакъ джолдан тыбырыма кыайтхан кюн,
Багъалатыб ашай джылы бёрегин,
Анам бла ушакъ эте олтурсам,
Не эсе да мыдах болад джюрегим.

Сагышыма джууаб этген джыр эшитсем,
Кыууанама толгъан кибик тилегим,
Аны ариу макъамына бёленсем,
Не эсе да мыдах болад джюрегим.

Мен джолумда ашхы адамгъа тюбесем,
Кыыш да чагъад мени насыб терегим.
Ол тюбешиу меннге къанат берсе да,
Не эсе да мыдах болад джюрегим.

Тамбла — байрам.
Ашыгъалла адамла...
Тёгерикди асыл нюрюн
Май тангнга.
Къарт да, джаш да
Чыгъарыкъла алайгъа —
Байрамыбыз, деб
Къууаныб
Майданнга.

Тамблагъа тюл,
Бююн кюннге
Бир къара!
Хазырланыу,
Сенсе къанат
Байрамгъа.
Не джетеди
Къууанч кюнню
Сакълаугъа?!
Ол келтиред
Артыкъ хурмет джашаугъа.

* * *

Ётген кюнню тубанында къалды атынг,
Къалды антынг узакъ тангны чарсында...
Тюбемейбиз. Тюберге да излемейбиз,
Бурулсакъ да бир заманны чархында.

Ётген кюнню тубанында къалды сезим,
Шынкъарт отдан къалгъан кирик гёбелек кюл.
Аны ючюн кёрюнеди кёк онгиганча,
Келгенча къач, джангганча джер, батханча кюн.

ТЮЛ ЭСЕНГ А

Сюе эсенг,
Джашил нарат болайым,
Джюрегингден джаз кетмейин турурча.
Бу джашауну джашлыгына кьууана,
«Кьартлыкь неди?» — деб билмейин сорурча:

Излей эсенг,
Къайын терек болайым;
Субайлыкьгъа сукъландыра ёсерме.
Кюн таякьны чапракълада булджута,
Салкьынында сен солурча этерме.

Керек эсе,
Уллу кюрюч болайым,
Боранладан, ачы джелден джакъларча,
Мени кючюм назикликде эсе да,
Сюймекликни хар аджалдан сакъларча.

Тюл эсенг а,
Кёрюнгенингча меннге,
Такьыр кёллю тал терекчик болурма.
Бутакъланы тёрт джанына тенг тёгюб
Джашырсам да, мыдахлыкьдан толурма.

ТАУЛАГЪА СЮЙМЕКЛИК

Таулагъа сюймеклик
Минг сезим сынатады.
Узакьдан джарыгьы
Джолуму танытады.

Мийикге талпыну
Къанатла битдиреди,
Меннге ол сезимни
Нарт тауум келтиреди.

Акъ башлы ариу тау,
Джашауну къууатыса,
Мийикни сюгенни —
Таулуну уясыса.
Эм алгъа анам бла
Тауланы таныгъанма.
Алагъа баш ура,
Джыр джаза башлагъанма.

МЕНИ КЪАНАТЫМ

Гокка чакъмай къалмагъанча,
Терек ёсмей болмагъанча,
Джюрегиме келди сюмеклик,
Кюннге ёлюм болмагъанча,
Джырчы джырын къоймагъанча,
Джюрегимде джашар
сюмеклик.

Джелни буруу тыймагъанча
Суу ууучда турмагъанча,
Чырмау билмейд уллу
сюмеклик.

Алайды да,
мен джашайма, —
Хар кюнню джыр бла
башлайма.
Къанатымды асыл сюмеклик.

ДЖАШИЛ ГЮЛ

Джашил гюлле излейме деб,
Башхаланы суймейме деб,
Гитче джашчыкъ айланады
Кёк талада.

Джашил гюлчюк — кьонгур улакь,
Къызыл тай, акь кьозу кьулакь —
Ким кёргенди аллай гюлню
Кёк талада.

Кенг аламгъа салса да джол,
Джюрегинден кетермез ол
Джашил гюлюн — сабий кюнюн
Кёк талада.

* * *

Аллым бла ётдю тайчыкъ
Джоргъалаб,
— Тохта алай! — деб кьычырдым
Ызындан.

Тохтамады... Эшитген да
Этмеди —
Ариу джанчыкъ терк ташайды
Къарамдан.

Ма аллайын, джюрегинги
Джылыта,
Къууанч бере, иги умут
Келеди.

Толмаса да аман этмѐ
Кѐлюнгию —
Джюрегинг бла асыл сезим
Етеди.

★ ★ ★

Къаллай мадар
Табайым мен,
Джюрегиме тюшмезча сен?
Къайсы джолну
Барайым мен,
Энди аллыма чыкъмазча сен?

Не излемге
Алдатайым
Кесими, сени унутурча?
Кимге
Тилекчи болайым,
Мениге акъыл юретирча?

Сени сюйюб
Не этеме,
Кюнню кечеге бургъанча?
Кеси-кеси джюрегине
Джити къаманы
Ургъанча?

Кет джолумдан,
Джазыумдан...

ДЕДИМ ДА...

Менге атаб, нызы терек орнатдынг,
Чагъа келнб, терекчигим къуу болду,
Сен къууаныб, жарыкъ хапар айтсанг да,
Нек эсе да джюрек къайгъыдан толду.

Менге атаб, джыр джазама дединг да,
Сёз табмадынг, аны аллын башларгъа,
«Джашауубуз бизни бирди», — дединг да,
Ол сёзлеге бералмадынг магъана.

«Биз боллукъбуз эм насыблы», — дединг да,
Сен джол ача билмединг ол насыбха.
«Джарыкъ джулдуз бизникиди», — дединг да,
Табылмадынг джулдузунгу сакъларгъа.

— Къарылгъачым...
Кетгенд учуб, — дедим да
— Къайтырыкъмыд? — деб къарадынг кёзюме.

СЕН БОЛМАСАНГ...

Сен болмасанг джашауумда,
Къайры элтир эд баргъан джолум?
Къайсы ишни сайлар эди
Сениге назму джазгъан къолум?

Сен болмасанг, билмез эдим
Джазгъа джаз дей, кюзге кюз дей...
Эртденнге, кюннге къууана
Терсге терс дей, тюзге тюз дей.

Ангымы уа къаллай сагъыш
Кючлер эди, сен болмасанг?
Къаллай джыргъа тынгыларгъа
Излер эдим, сен болмасанг?

Къууанама джазыуума
Джашауумда сен барса деб.
Джюрегимден кѣлюм къалад,
Сюймекликге сен тарса деб.

ТОЙДА

Зухрагъа

Къанатларын кенгиге джайыб,
Келди ингир;
Ай да чыкъды башыбыздан
Болуб къынгыр.
Той барады уллу арбазда,
Кенг арбазда —
Быллай тойла боладыла
Къач бла джазда.

Ма абезек — тау абезек
Согъулады,
Кѣк толкъунча, сакъ оюмча
Къуюлады.
Чакъыралла, майна, джашла
Тенг къызларын,
Хазыр этиб, не сѣзлени
Айтырларын.

Къыз энгиште, джаш да къызгъа
Къарайдыла;

Джаш сѣлеше, къыз тынгылай
Барадыла.
Сюйгенлени тепсеуюдю
Джаш абезек,
Джюреклени тылмачыды
Къарт абезек.

Къобузчугъа кѣзле айталла:
«Тохтама», — деб,
Къобузчугъа къарайдыла:
«Арыма!» — деб.
Согъулады суймекликге
Эжиу эте,
Сюйгенлени кѣллерине
Тамам джете.

Къобузчу къыз басды
Башха тиеклени,
Тартыу бла къабындыра
Джюреклени.
Харс башланды... Чыкъды
Хойнухча бурула,
Джаш ортагъа, ызындан да —
Къыз, къубула.

Согъулады ариу тартыу,
Къанны бура,
Сиреледиле харсчыла,
Харсны ура.
Той барады... Къобузчугъа —
Кюч бла махтау!
Къулакъ ийген болур, дейме
Бу тойгъа тау.

БАШЛАРЫ

I

* Тилинг, джырынг, сагъышларынг — меники	4
Тизгинле	4
«Ата джуртум... Ана тилим...»	5
Чилле джаулукъ (Поэма-баллада.)	9
Джашау багъа	10
Джолум. Джашауум.	11
«Бушуусуз да агъарады...»	12
Сёз бла къама	12
Бешик этиучю устагъа	12
«Джыламукъла...»	13
Коста Хетагуровну эстертмесинде.	13
Кюмюш къылла	13
Насыб бизни...	14
«Ызларын къоялла джылла, ыйыкъла...»	14
Джерни джашил бауурунда	15
«Кёк эртденни эрий баргъан бояуу...»	15
Туугъан кюмюмде	17
Халкъыма	18
Къууаналмам — къыйналырма	18
Алай эсе	19
Ана джюрек	20
Музейде	21
Акъ чепкен	22
Ёмюрлюк от	23
Айтмаса да айыртыб	23
Джетегейли джулдузча	25
Ушат мени	26
Ёксюз болду	27
Къобхан сууча	27
Нек туугъан эди?	28
«Кюнле ёте, джылла кете баралла...»	28
«Юй ишлерге сайлаб алыб...»	29
Къыйын тюмюдю?	29
«Аздыкъ этиб, гитче шорбат чыпчыкъгъа...»	30
Ипомея	31
«Заман табыб келелмейин...»	31
Нек эсе да	32
Къазма уру	32
Юлешинме экиге	33
Къарт джыяды топракъны	34
Соруу керекмиди?	34
Кюрешеме	35
«Сагъышымы, алгъышымы...»	35
Бэлагъа	36
Ашхылыкъла арытыб	36

«Хар ким кеси саяй эсе джазыуну...»	37
«Юренигенмча къачан эсе да...»	37
Кёкден башха киши билмез	38
Къара шайтан	39
Атайма джырланы	39
Къач	40
«Къара чачда чыммакъ джаулукъ...»	40
«Елюм, сени юсюнгден...»	41
«Талай кесек этди мычхы терекни...»	41
«Эки «эшикни» арасыды адам ёмюр...»	41
«Теингг ёлсе...»	41
«Туугъан кюнюм тюшмей къалды эсиме...»	41
«Керти эсе Тейри эшик ачылгъан...»	42
Джырымда... Ауазы, хауасы	42

II

Танг ышарса таудан бери

«Шош тангланы алларына къарайма...»	44
Сабий эдим	44
Аммань джюзюнчю джазы	45
«Сёзлерингде болгъан джокъду кёзлерингде...»	46
«Джашауумда башлагъанма...»	46
«Кёк хауагъа оюу сала чачадыла...»	47
Джукъ айтмайын	47
«Кюле тургъан эки кёзюм...»	48
Джерде кюн	48
Поэт джазгъан тизгинле	49
Джолума къарайма	50
«Джангур къуя, кёк кюкюрей...»	50
Суу бойнунда	51
Анам, сенсе джырым	52
Некди алай?	52
Аллай сёз джокъ эсе	53
«Кече кирди сагъышыма...»	53
Бек сюеме	54
Сабыр джангур	55
Алтын бюртюк	55
Кесиме	55
Зыбыр къолла	56
Кюз чалкъыда	57
«Учуз» гюлле	58
«Мен кетейим...»	58
Джюрегими кёрсюнле	59
Керти аты	60
О дуния	60
«Емюрлюкге джюрегиме тюшгенинги...»	61
Кёз тийгенди	61
Тауларымда кёк нигир	61
О итчигим, добарчыгъым	62
Чакъмазламы гюлчюкле да	63
Сабийлик а...	64
Сюе эсенг...	64
«Кюн танг бла...»	65
Ышар гюлчюкча	66

«Гитче хансчыкъ...»	66
Къачхы этюд	67
Таула тенгли	67
Муху аууш	68
О аил къолла	69
Мыдах болад джюрегим	69
«Тамбла — байрам...»	70
Ётген кюнню тубанында къалды атынг...»	70
Тюл эсенг а...	71
Таулагъа суюмеклик	71
Мени къанатым	72
Джашил гюл	73
«Аллым бла ётдю тайчыкъ...»	73
«Къаллай мадар табайым мен...»	74
Дедим да...	75
Сен болмасанг...	75
Тойда	76

Байрамукова Фатима Ибрагимовна

СОЛНЕЧНАЯ КОЛЫБЕЛЬ

С Т И Х И

На карачаевском языке

Редактор А. И. Кубанов
 Художник В. В. Сиротина
 Художественный редактор М. М. Папшуова
 Технический редактор М. Г. Климовская
 Корректор Л. Х. Быдаева

ИБ № 2533

Сдано в набор 25.01.90. Подписано к печати 24.10.90.
 Формат 70x84¹/₃₂. Бумага тип. № 2. Гарнитура «Литературная». Печать высокая. Усл. печ. л. 2,7. Усл. кр.-отт. 3. Уч.-изд. л. 3. Тираж 1000 экз. Заказ № 544. Цена 30 коп. Ставропольское книжное издательство. Карачаево-Черкесское отделение. 357100, Черкесск, пл. Кирова, 23, Дом печати. Карачаево-Черкесское полиграфобъединение, 357100, Черкесск, ул. Первомайская, 47.

30 кап

